

▲ Základní

V tradiční morfologii část určitého slovesného tvaru, ke které se připojují tzv. osobní koncovky, tedy kumulační morfémy vyjadřující významy osoby a čísla, a koncovky přechodníku přítomného. Vzhledem k různým autorským pojetím hranice mezi koncovkou a kmenotvornou příponou a s ohledem na hláskové alternace kořene nemusí mít p.k. vždy jednu podobu. Tuto situaci řeší různí autoři různě; např. Romportl (1970) a Rusínová (1993) shodně v rámci p.k. vydělují dva kmeny, a to kmen **prézentní** (*chvál-í-m, -š, ...*) a kmen **imperativní** (*chval-0-0, -me, -te*). Podle p.k. se člení č. slovesa do 5 tříd (viz ČM, 1981; Šmilauer, 1972:209-220; MČ 2, 1986; ČŘJ, 1996). Od p.k. se tvoří **prézens**, **imperativ** a **přítomný přechodník** a podle některých pojetí je odvozovacím kmenem pro tvoření procesuálních adjektiv (viz MČ 1, 1986:321). Viz také **kmen**, **minulý kmen**, **infinitivní kmen**, **prézens**.

Příruční mluvnice češtiny

Kmen přítomný

je část slovesa ve 3. osobě sg. indikativu přezenta po odtržení osobní koncovky: *nes-e, tiskn-e* atd.; viz § 513. Od tohoto kmene se tvoří indikativ přezenta, imperativ a přechodník přítomný.

Jaroslav Hubáček

6.2.3 Pojem kmene

Je třeba se také zmínit o dalším pojmu, který souvisí se členěním slovního tvaru, a to o pojmu **kmen**. Kmen je ta část slovního tvaru, na jejímž konci stojí kmenotvorná přípona, k níž se připojují koncovky. V současné češtině je obvyklé hovořit o kmenotvorných příponách pouze u slovesných tvarů – rozlišuje se kmen přítomný: *pros-i(-š), děl-á(-š)* – a kmen minulý: *pros-i(-l), děl-a(-l)* – a u deklinačního typu kuře (*kuř-et(-e), kuř-at(-a)*). V podstatě lze říci, že kmen se shoduje s tvarotvorným základem; o tvarotvorném základu však hovoříme i tehdy, když jeho součástí není kmenotvorná přípona. Tedy kmen je jednou z možných podob tvarotvorného základu.

M. Komárek v *Příspěvcích k české morfologii* (2. vyd., 2006, s. 103) hovoří o kmenovém konektému, který může být těsněji spojen „buď s předcházející morfologickouází, nebo s následujícím gramatickým sufixem. V prvním případě mluvíme o tzv. **kmení**, v němž má konektém funkci kmenového (kmenotvorného) konektému (kmenotvorné přípony). ... Tvoří-li konektém těsnější celek s následujícím gramatickým sufixem, mluvíme o složených gramatických sufixech, např. /žen-(á-m)/, /žen-(á-ch)/